

ТОТАЛІТАРИЗМ ТА АВТОРИТАРИЗМ. СХОЖІСТЬ ТА ВІДМІННІСТЬ

Снесар Г. А.

Науковий керівник: доц. Філіппенко Р. І.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

annasnesar@gmail.com

Вступ: розгляд недемократичних політичних режимів передбачає дослідження авторитаризму й тоталітаризму, їх становлення, розвитку та можливостей потенційної трансформації у режими демократичні. Проте деякі автори через нечітке формулювання критеріїв співставлення отожднюють ці поняття або нехтують різницею між ними.

Матеріали та методи: інтернет джерела, порівняльний метод.

Мета роботи: провести порівняльну характеристику та довести, що авторитарна та тоталітарна політичні системи різняться між собою; незважаючи на певну подібність методів управління суспільством, мають не лише різні цілі та механізми їх досягнення, але й різні шляхи приходу до влади.

Отримані результати: авторитарні політичні режими є найпоширенішими як в історії людства, так і в сучасному світі. Вони встановлюються в умовах абсолютної і дуалістичної монархії, диктатури, правління військових хунт тощо. Авторитаризм означає різке посилення влади глави держави, який так чи інакше виконує і функції глави уряду, фактичне позбавлення парламенту прерогатив контролю за політикою держави, послаблення інститутів тиску на урядову політику, пристосування виборчої системи до потреб режиму особистої влади, зокрема використання референдумів для створення ілюзії єдності народу з главою держави.

Ознаки авторитарного режиму:

- автократизм або невелике число носіїв влади (диктатор, військова диктатура, олігархічна група);
- невідконтрольність влади народу, звужені або зведені нанівець дії принципів виборності державних органів і посадових осіб, підзвітність їх населенню;
- ігнорується принцип поділу влади, глава держави, виконавча влада домінують, роль представницьких органів обмежена;
- монополізація влади і політики, недопущення реальної політичної опозиції і конкуренції ;
- відмова від тотального контролю над суспільством, невтручання або обмежене втручання у позаполітичні сфери, насамперед у економіку;
- як методи державного управління домінують командні, адміністративні, в той же час відсутній терор, практично не застосовуються масові репресії;
- права і свободи особистості головним чином проголошуються, але реально не забезпечуються (насамперед, у політичній сфері);

Тоталітаризм як історична форма суспільного існування з'явився в епоху Новітнього часу й особливо характерний для диктаторських режимів ХХ ст. Система управління, яка прагнула до цілковитого підпорядкування суспільства в державі за допомогою монополії на інформацію, пропаганди, офіційної державної ідеології, обов'язкової для громадян, терору таємних служб, однопартійної системи, обов'язкового членства в підконтрольних правлячій партії масових організаціях.

Ознаки тоталітаризму:

- Диктатура однієї партії
- Зрощення партій і держави
- Панування партійної та державної еліти
- Непомірне звеличення (культ) особи вождя
- Контроль партії і держави над економікою

- Політичний контроль
- Втручання в приватне життя громадян
- Репресії і переслідування

Однією з найсуттєвіших особливостей тоталітарного режиму, яка виступає його метою і водночас засобом функціонування, є встановлення тотального контролю над усіма сферами суспільства. Авторитарне ж правління не претендує на таку монополію. Йому притаманне обмежене адміністративне втручання, збереження автономності особистості та суспільства у неполітичних сферах.

На противагу принципу заборони створення інших партій при тоталітаризмі, за авторитарних режимів можлива багатопартійність, але реальної конкуренції між партіями у боротьбі за владу немає. При цьому допускається обмежений плюралізм, існування формальної, підконтрольної владі опозиції, навіть формальна боротьба за владу.

Коли йдеться про становлення тоталітаризму, то вирішальну роль у той період відіграє масова підтримка тоталітарних рухів, а згодом – тоталітарних режимів. Наявність масового суспільства, яке виступає однією з передумов його тоталітарності, призводить до необхідності харизматичного лідера або лідера, який згодом стає харизматичним. Натомість становлення авторитарного правління відбувається внаслідок насильницького захоплення влади окремою особою або групою осіб (коли існує підтримка еліти різними зацікавленими силами). При цьому, на відміну від тоталітаризму, в цей період характерною є деполітизація мас, нейтральне або вороже їх ставлення до влади. Проте це не виключає можливість появи харизматичного лідера в авторитарній державі.

Однак, незважаючи на численні відмінності, авторитарні й тоталітарні режими мають деякі спільні особливості, які відрізняють їх від режимів демократичних. Серед таких рис, окрім кількох перерахованих, – зосередження влади в руках окремої особи або групи осіб, усунення громадян від участі у процесі прийняття політичних рішень. Або ще можна говорити про формальну участь у такому процесі громадян тоталітарної держави та про відповідне усунення від неї громадян держави авторитарної.

Висновок: Метою цієї роботи було доведення думки, що авторитаризм і тоталітаризм – це різні політичні режими. Кожен з них має свої особливості та відмінні ознаки. Також у них присутні спільні риси, але це не ототожнює ці два поняття. Робота детально описує обидва політичні режими, що дає змогу добре зрозуміти що ж таке «авторитаризм» та «тоталітаризм».

МАКС ВЕБЕР ТА ЙОГО СОЦІОЛГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Старчікова О.В.

Науковий керівник: доц. Мелентьєва Т.М.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

alexvs1610@gmail.com

Вступ. У сучасному світі, в суспільстві початку XXI століття праці великого мислителя Макса Вебера представляють великий інтерес. Макс Вебер є одним з найвидатніших фахівців в галузі соціології. Його вклад в розвиток соціологічної науки величезний, фундаментальний і загальноновизнаний. Його роботи це дискусія і предмет вивчення і сьогоднішнього дня. Він відомий як глибокий мислитель в області загальної соціології, та соціології права, а також політичної економії; саме Веберу належить заслуга розробки найбільш глибокої теорії капіталістичного розвитку суспільства.

Мета. на основі даних літератури дослідити розвиток соціологічних досліджень Макса Вебера.